

SVETI ALBERT VELIKI (1206. - 1280.)

Miljenko Belić

SADRŽAJ

1. ŽIVOT I DJELA
2. TEMELJNE MISLI

1. ŽIVOT I DJELA

Rođen je oko 1206. (neki još i danas misle, da je to moglo biti već 1193). Studira kao svjetovnjak u Padovi. Prije svršetka studija postaje dominikanac (negdje oko 1223). Prvi dio njegova života uložen je pretežno u znanstveni rad. Već 1228. u Kölnu postaje lektor.¹ Predaje po raznim učilištima u Njemačkoj.

Od 1245. do 1248. predaje u Parizu. Od 1248. opet je u Njemačkoj, gdje organizira *studium generale* i njime upravlja. Uz znanstveni rad sudjeluje i u upravi dominikanskog reda, kao provincijal i kao član generalnog kapitula. No, također, Albert se upušta u rješavanje sporova koji su izbijali sad ovdje, sad ondje, između biskupa, kaptola, opatija, knezova, gradova. Ugled Alberta kao pomiritelja bio je povod da je 1260. postao biskup Regensburga, grada izmorena borbama. Sredivši prilike Albert nakon dvije godine moli papu da mu dopusti povratak u samostan. Papa doduše dopušta, ali ga već nakon nekoliko mjeseci šalje kao propovjednika križarske vojne u Njemačkoj i Češkoj.²

Od 1266. ponovno je profesor u Kölnu, ali ga često pozivaju ne samo da vrši biskupske funkcije, nego i da rješava teže sporove. U izmirivanju nije postupao kao političar, nego kao buditelj vjerske svijesti i savjesti; energičan zaštitnik onoga što zahtijeva pravda i disciplina, crkvena i redovnička; u korist bilo kojeg čovjeka, kršćanina ili Židova. Godine 1274. sudjeluje na općem crkvenom saboru u Lyonu. I još pod konac života, 1277. putuje u Pariz da se zauzme za svog nekadašnjeg učenika sv. Tomu Akvinskog, jer je pariški nadbiskup Stephanus Tempier među 219 teza latinskih averoista koje je osudio stavio i 9 Tominih teza. Tek posljednje dvije godine života ne radi više znanstveno. Umire 15. studenog 1280.

2. TEMELJNE MISLI

¹ To je bio prvi stupanj budućeg profesora, predavač koji je postigao bakalaureat, a još nije postao magister.

² Rad propovjednika križarske vojne možemo usporediti sa današnjim pučkim misijama.

Albertovu misao mogli bismo sažeti u tri glavna stožera; najprije, on je čovjek zapažanja ovoga svijeta; on je odrješit aristotelovac (no to ga ne priječi da Aristotelova djela proučava kritički); te na koncu, on je dubok vjernik. Makar ta tri stožera imaju svaki neku svoju autonomiju, ipak oni se međusobno prožimaju i utječu jedan na drugoga. Zato, premda nas sada zanima samo njegova filozofija, ipak moramo reći, dakako tek nešto, o njegovu proučavanju prirode i o njegovoj teologiji.

Zanimao se za kemiju, pomalo vjerovao u alkemiju.³ Ipak nije sigurno da je baš on pronašao barut (smjesu ugljena, sumpora i salitra). Obradivao je botaniku, zoologiju i biologiju. Naučava da je Zemlja kugla, relativno malena u svemiru, ali da miruje u sredini svemira. Nije toliko važno ono što iznosi o prirodi (dakako da je to na razini njegova vremena), koliko je važno što je htio istraživati, i to zapažanjem i pokusom. Danas ga smatraju, uz Rogera Bacona, najvećim prirodoslovcem srednjeg vijeka..

Albert je postavio, i to definitivno, razmeđe između filozofije i teologije, a u njihovoj međusobnoj suradnji. Isti je, naime, izvor sve istine, Bog, po Objavi i po čovjekovu razumu. Suvremena teologija rado istražuje i primjenjuje njegovu Mariologiju. Ostavio je vrijednih prinosa o Presvetoj Euharistiji, o Gospodinovu Srcu, o Crkvi.

Svoju neospornu sposobnost za filozofiranje pokazao je Albert prvo svojim komentarima Aristotelovih djela koja su stekla velik ugled. U njima je donio također mnogo svoga, osobnoga, novoga. Nadalje, pronicavo se je upuštao u neka ključna metafizička pitanja. Prigodom 700. obljetnice njegove smrti rečeno je mnogo pohvalnoga o njegovu zapažanju o bitku - *esse*. Dakako, njegova misao i izričaj vlastite misli nije uvijek na istoj visini. Već prilično primjenjuje analogiju bića, napose pri našoj spoznaji Boga. I on, kao Avicena, primjenjuje usporedbu o kiparu i kipu na odnos Boga i stvora, tako da može primijeniti analogiju i na sam ontički red: Bog svojom naravi beskonačno nadilazi sve stvoreno, ali kao uzrok povezan je s njim, daje mu da postoji, i zato jest u stvoru trag Božji. I tako Božja neizmjenjiva uzvišenost ne dokida vezu Njega i stvora, nas. Ono što se izriče općim pojmom jest vječni odsjev Božjeg uma.

Boga spoznajemo iz učinaka. Albert izričito otklanja Anzelmov pokušaj. Spoznaja po učincima samo je neadekvatna, i, rekavši jasno da Bog postoji, kazuje nam više što Bog nije nego što jest. U tom razmišljanju naš je um kao vid noćnih ptica za danje svjetlo. Od tuda je došlo da vjerovati može samo onaj koji to hoće. Tu se istodobno osjećaju utjecaj i Aristotela, Pseudo Dionizija, i samostalnog Albertova kršćanskog razmišljanja.

O tada veoma aktualnoj temi (zbog latinskih veroista) o vječnosti svijeta naučava da ono što nastaje ili prestaje (a u ovom našem svijetu sve nastaje ili prestaje) nije vječno; ipak, drži, da vječnost svijeta otklanjamo ne na temelju filozofije; nego Objave.

³ Usp. Kusić, A., *Albert Veliki - prirodoslovac i teolog* (Obnovljeni život, godište 36., broj 2 – 1981) 165-169.

Duša je zbiljnost (akt) i pokretač tijela, kao što je mornar u brodu akt i pokretač broda. Kako se vidi, tu je Albert preuzeo Aristotelov izraz, ali jedva išta od njegova značenja; zadržao je i Platonov izraz, a s njime i njegovo značenje. Nije zamijetio razliku tih dvaju shvaćanja; po Platonu duša je cjelovito biće (quod ens), a po Aristotelu duša je ono po čemu (i to na način odrednice) nastaje i postoji neko cjelovito biće.

Nauk o djelatnom umu (intellectus agens) ostala je kod Aristotela nedorađena, kod islamskih mislilaca dobila je niz interpretacija, a kod Alberta dobila je ovo tumačenje. Naime, samo djelatni zahvat Božje moći aktivira čovjekov djelatni um. Unatoč neosporne Albertove veličine nije bez svakog temelja tvrdnja da je on donio više enciklopediju nego sistem.